



Brüssel, 3. juuli 2026
(OR. en)

11119/26

ECOFIN 909
UEM 313
SOC 438
EMPL 240
COMPET 853
ENV 829
EDUC 295
ENER 451
JAI 889
GENDER 126
JEUN 169
SAN 527
ECB
EIB

MÄRKUS

Saatja:	Nõukogu peasekretariaat
Saaja:	Alaliste esindajate komitee / nõukogu
Teema:	NÕUKOGU SOOVITUS, mis käsitleb lirimaa majandus-, sotsiaal-, tööhõive-, struktuuri- ja eelarvepoliitikat

Delegatsioonidele edastatakse eespool nimetatud nõukogu soovitus eelnõu, mis põhineb komisjoni ettepanekul COM(2026) 207 final ning mida on muudetud ja milles on kokku lepitud nõukogu erinevates komiteedes ning mille on viimistlenud majandus- ja rahanduskomitee.

NÕUKOGU SOOVITUS,

mis käsitleb Iirimaa majandus-, sotsiaal-, tööhõive-, struktuuri- ja eelarvepoliitikat

EUROOPA LIIDU NÕUKOGU,

võttes arvesse Euroopa Liidu toimimise lepingut, eriti selle artikli 121 lõiget 2 ja artikli 148 lõiget 4,

võttes arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 29. aprilli 2024. aasta määrust (EL) 2024/1263 majanduspoliitika tulemusliku koordineerimise ja mitmepoolse eelarvejärelevalve kohta ning millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrus (EÜ) nr 1466/97¹, eriti selle artikli 3 lõiget 3,

võttes arvesse Euroopa Komisjoni soovitust,

võttes arvesse Euroopa Parlamendi resolutsioone,

võttes arvesse Euroopa Ülemkogu järeldusi,

võttes arvesse tööhõivekomitee arvamust,

võttes arvesse majandus- ja rahanduskomitee arvamust,

võttes arvesse sotsiaalkaitsekomitee arvamust,

võttes arvesse majanduspoliitika komitee arvamust

¹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 29. aprilli 2024. aasta määrus (EL) 2024/1263 majanduspoliitika tulemusliku koordineerimise ja mitmepoolse eelarvejärelevalve kohta ning millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrus (EÜ) nr 1466/97 (ELT L, 2024/1263, 30.4.2024, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1263/oj>).

ning arvestades järgmist:

- (1) Määruses (EL) 2024/1263 on selgitatud majandusjuhtimise raamistiku eesmäärke; raamistik peaks reformide ja investeringute abil edendama usaldusväärsset ja jätkusuutlikku riigi rahandust, kestlikku ja kaasavat majanduskasvu ning vastupidavust, samuti ära hoidma valitsemissektori ülemäära eelarvepuudujääki. Määruses on sedastatud, et nõukogu ja komisjon teevad Euroopa poolaasta raames mitmepoolset järelevalvet kooskõlas Euroopa Liidu toimimise lepingus (ELi toimimise leping) sätestatud eesmärkide ja nõuetega. Euroopa poolaasta raames sõnastatakse eelkõige riigipõhised soovitused ja jälgitakse nende rakendamist.
- (2) Komisjon võttis 25. novembril 2025 vastu arvamuse Iirimaa 2026. aasta eelarvekava kohta. Samal kuupäeval võttis komisjon määruse (EL) nr 1176/2011 alusel vastu 2026. aasta häiremehhanismi aruande, milles ei nimetatud Iirimaad ühe liikmesriigina, kelle olukorda tuleb põhjalikult analüüsida. Komisjon võttis vastu ka soovitusel euroala majanduspoliitikat käsitleva nõukogu soovitusel kohta, soovitusel Euroopa Liidus inimkapitali käsitleva nõukogu soovitusel kohta ning ettepaneku 2026. aasta ühise tööhõivearuande kohta, milles analüüsitakse tööhõivesuuniste rakendamist ja Euroopa sotsiaalõiguste samba põhimõtete järgimist. Nõukogu võttis euroala majanduspoliitikat käsitleva soovitusel² vastu 21. aprillil 2026 ning ühise tööhõivearuande ja inimkapitali käsitleva soovitusel 9. märtsil 2026.
- (3) Komisjon avaldas 29. jaanuaril 2025 konkurentsivõime kompassi – strateegilise raamistiku, mille eesmärk on suurendada järgmisel viiel aastal liidu üleilmset konkurentsivõimet. Selles on määratud kindlaks kestliku majanduskasvu elutähtsad tugisambad, milleks on kolm hädavajalikku tegevusvaldkonda – innovatsioon, süsinikuheite vähendamine ja konkurentsivõime – ning julgeolek. Konkurentsivõime kompassi on pärast selle avaldamist võetud arvesse Euroopa poolaasta töös, tagades, et liikmesriikide majanduspoliitika on kooskõlas ELi strateegiliste eesmärkidega, ning kujundades ühtse majandusjuhtimise käsitusel, mis edendab kestlikku majanduskasvu, innovatsiooni ja vastupidavust kogu liidus.

² ELT C, C/2026/2434, 28.4.2026, ELI: <http://data.europa.eu/eli/C/2026/2434/oj>.

- (4) 2026. aastal jätkub majanduspoliitika koordineerimise Euroopa poolaasta protsess koos taaste- ja vastupidavusrahastu viimase etapi rakendamisega³. Taaste- ja vastupidavuskavad koos ühtekuuluvuspoliitika rahastusega on olnud Euroopa poolaasta poliitiliste prioriteetide elluviimiseks esmatähtsad, kuna kavad peavad tulemuslikult käsitlema kõiki viimaste Euroopa poolaasta tsüklite raames esitatud riigipõhistes soovitustes esile toodud probleeme või märkimisväärset osa neist ja Euroopa ühtekuuluvuspoliitika rahastatavates programmides tuleb riigipõhiseid soovitusi arvesse võtta. Nüüd, kus taaste- ja vastupidavusrahastu kehtivusaeg läheneb lõpule, on endiselt oluline jätkata ja arendada edasi selle rahastu raames toetatud ja rakendatud reforme ja investeeringuid, eelkõige neid, mis aitavad lahendada riigipõhistes soovitustes esile toodud probleeme.
- (5) Komisjon avaldas 3. juunil 2026 Iirimaa kohta 2026. aasta riigiaruande. Selles hinnati Iirimaa edusamme 2025. aasta riigipõhiste soovituste järgimisel ning tehti kokkuvõtte sellest, kuidas Iirimaa on taaste- ja vastupidavuskava rakendanud. Kõnealuse analüüsi põhjal tehti riigiaruandes kindlaks Iirimaa kõige pakilisemad probleemid. Samuti hinnati Iirimaa edusamme Euroopa sotsiaalõiguste samba rakendamisel ning liidu peamiste tööhõive, oskuste ning vaesuse ja sotsiaalse tõrjutuse vähendamise eesmärkide ning Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni kestliku arengu eesmärkide saavutamisel.

³ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 12. veebruari 2021. aasta määrus (EL) 2021/241, millega luuakse taaste- ja vastupidavusrahastu (ELT L 57, 18.2.2021, lk 17, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2021/241/oj>).

- (6) Nõukogu võttis 10. märtsil 2026 komisjoni hinnangu ja soovitusel põhjal vastu soovitusel⁴, millega kiidetakse heaks Iirimaa 2026. aasta jaanuari riiklik keskpika perioodi eelarve- ja struktuurikava. Kooskõlas määruse (EL) 2024/1263 artikli 15 lõikega 2 esitatud eelarve- ja struktuurikava hõlmab ajavahemikku 2026–2030 ja selles kehtestatakse netokulude maksimaalse kasvumäära kujul eelarvepiirang viieks aastaks. Nõukogu soovitas kehtestada järgmised netokulude maksimaalsed kasvumäärad: 6,6 % 2026. aastaks, 6,0 % 2027. aastaks, 7,6 % 2028. aastaks, 6,7 % 2029. aastaks ja 6,4 % 2030. aastaks; need määrad vastavad maksimaalsetele kumulatiivsetele kasvumääradele, mis on arvutatud võrdluses baasaastaga 2024 ning mis on 2026. aastal 16,5 %, 2027. aastal 23,5 %, 2028. aastal 32,9 %, 2029. aastal 41,7 % ja 2030. aastal 50,9 %. Nimetatud soovitus asendas 21. jaanuari 2025. aasta soovitusel⁵. Selles sätestatud netokulude maksimaalsed kasvumäärad 2025. aastaks, nimelt 5,1 % aastaks ja 15,4 % kumulatiivselt võrdluses baasaastaga 2023, on siiski asjakohased, et hinnata nõuetele vastavust kuni 2025. aastani (kaasa arvatud).
- (7) Venemaa agressioonisõda Ukraina vastu ja selle tagajärjed kujutavad endast Euroopa Liidu jaoks eksistentsiaalset väljakutset. Komisjon kutsus liikmesriike üles taotlema stabiilsuse ja kasvu paktiga ette nähtud riikide vabastusklausli koordineeritud aktiveerimist, et toetada ELi jõupingutusi, mille eesmärk on suurendada kiiresti ja märkimisväärselt kaitsekulutusi⁶, ning Euroopa Ülemkogu kiitis selle ettepaneku 6. märtsil 2025 heaks. Liikmesriigid võivad endiselt taotleda riikide vabastusklausli aktiveerimist ükskõik millal kuni aastani 2028, tingimusel et nad vastavad määruse (EL) 2024/1263 artiklis 26 esitatud tingimustele.

⁴ Nõukogu 10. märtsi 2026. aasta soovitus, millega kiidetakse heaks Iirimaa riiklik keskpika perioodi eelarve- ja struktuurikava (ELT C, C/2026/1812, 20.3.2026, ELI: <http://data.europa.eu/eli/C/2026/1812/oj>).

⁵ Nõukogu 21. jaanuari 2025. aasta soovitus, millega kiidetakse heaks Iirimaa riiklik keskpika perioodi eelarve- ja struktuurikava (ELT C, C/2025/667, 10.2.2025, ELI: <http://data.europa.eu/eli/C/2025/667/oj>).

⁶ Komisjoni teatis „Suuremate kaitsekulutuste võimaldamine stabiilsuse ja kasvu pakti raames“ (Brüssel, 19.3.2025, C(2025) 2000 final).

- (8) Iirimaa esitas 30. aprillil 2026 oma 2026. aasta eduaruande⁷ netokulude soovitatud maksimaalsete kasvumäärade järgimise ning Euroopa poolaasta riigipõhistes soovitustes kindlaks tehtud peamiste probleemide käsitlemiseks vajalike reformide ja investeeringute rakendamise kohta. Vastavalt määruse (EL) 2021/241 artiklile 27 kajastab iga-aastane eduaruanne ka Iirimaa kaks korda aastas esitatavat aruannet taaste- ja vastupidavuskava rakendamisel tehtud edusammude kohta.
- (9) SKP reaalkasv oli 2025. aastal 12,3 % ja tarbijahindade harmoneeritud indeksiga (THHI) mõõdetud inflatsioon 2,1 %. Komisjoni 2026. aasta kevadprognoosi kohaselt kahaneb reaalne SKP 2026. aastal 1,2 % ja kasvab 2027. aastal 3,4 % ning THHIga mõõdetud inflatsioon on 2026. aastal 3,5 % ja 2027. aastal 2,6 %.
- (10) Eurostati esitatud andmete⁸ põhjal vähenes Iirimaa valitsemissektori eelarve ülejääk 4,1 %-lt SKPst 2024. aastal 1,8 %-le SKPst 2025. aastal. Ülejäägi vähenemine 2025. aastal kajastab peamiselt 2024. aastal täheldatud suure ühekordse tulu puudumist. 2026. aasta kevadprognoosi koostamise ajal komisjonile teada olnud poliitikameetmete põhjal prognoosis komisjon valitsemissektori eelarve ülejäägiks 2026. aastal 1,4 % ja 2027. aastal 1,2 % SKPst. Ülejäägi vähenemine 2026. ja 2027. aastal on tingitud peamiselt tulude kasvu aeglustumisest ning avaliku sektori palkadele, sotsiaaltoetustele ja avaliku sektori investeeringutele tehtavate kulutuste prognoositavast suurest kasvust.

⁷ 2026. aasta eduaruannetega saab tutvuda aadressil https://economy-finance.ec.europa.eu/economic-and-fiscal-governance/stability-and-growth-pact/preventive-arm/annual-progress-reports_en.

⁸ Eurostat, Euro Indicators, 22. aprill 2026.

- (11) Komisjoni hinnangul oli eelarvepoliitika⁹, mis hõlmab nii riigi enda kui ka ELi rahastatavaid kulusi, 2025. aastal üldjoontes neutraalne. Prognooside kohaselt jääb see üldjoontes neutraalseks ka 2026. ja 2027. aastal.
- (12) Eurostati esitatud andmete¹⁰ põhjal vähenes Iirimaa valitsemissektori võlg 38,3 %-lt SKPst 2024. aasta lõpus 32,9 %-le SKPst 2025. aasta lõpus. Valitsemissektori võla suhte langus 2025. aastal kajastab peamiselt majanduse tugevat reaalkasvu ja saavutatud eelarveülejääki. 2026. aasta kevadprognoosi koostamise ajal komisjonile teada olnud poliitikameetmete põhjal prognoosis komisjon, et valitsemissektori võla suhe SKPsse väheneb 2026. aasta lõpuks 32,4 %-le ja 2027. aasta lõpuks 31,6 %-le.
- (13) Komisjoni 2026. aasta kevadprognoosi kohaselt moodustasid valitsemissektori kaitsekulutused Iirimaa 2025. aastal 0,2 % SKPst ja 2026. aastal peaksid need jääma samale tasemele.

⁹ Eelarvepoliitika on määratletud valitsemissektori eelarvepositsiooni iga-aastase muutuse näitajana. Selle eesmärk on hinnata nii riiklikult kui ka liidu eelarvest rahastatavast eelarvepoliitikast tulenevat majanduslikku impulssi. Eelarvepoliitikat mõõdetakse vahena i) keskpika perioodi potentsiaalse majanduskasvu ja ii) esmaste kulude muutuse vahel, millest on maha arvatud kaalutlusõigusel põhinevad tulumeetmed ning mis hõlmab taaste- ja vastupidavusrahastu tagastamatu toetuse ja muude liidu vahenditega rahastatavaid kulusid.

¹⁰ Eurostat, Euro Indicators, 22. aprill 2026.

- (14) Liit seisab jätkuvalt silmitsi energiavarustushäirete ja suure hinnavolatiilsuse ohuga, mida süvendavad üleilmseid nafta- ja gaasiturge mõjutavad geopoliitilised pinged. 2022.–2023. aasta energiakriisist saadud kogemused on näidanud, et ulatuslikud ja mittesihipärased meetmed toovad kaasa suured eelarvekulud ning on sotsiaalselt ja majanduslikult ebatõhusad. Pärast sõja puhkemist Lähis-Idas 2026. aasta veebruaris kehtestas Iirimaa eelarvepoliitika meetmed, et leevendada kõrgete energiahindade mõju leibkondadele ja ettevõtetele¹¹. Need hõlmavad aktsiiside ja riikliku naftavarude ameti (NORA) maksu mittesihipärast vähendamist kuni 2026. aasta juulini, süsinikumaksu tõstmise edasilükkamist 2026. aasta oktoobrini, sihipäraseid toetusi transpordisektorile kuni 2026. aasta maini ja põllumajandussektorile kuni 2026. aasta juulini ning sihipäraseid sotsiaalsiirdeid väikese sissetulekuga leibkondadele 2026. aasta aprillis. Komisjoni 2026. aasta kevadprognoosi kohaselt on nende meetmete eelarvekulu 2026. aastal 0,1 % SKPst. Komisjoni hinnangus leitakse, et kui nimetatud meetmed jääksid kehtima kuni 2026. aasta lõpuni, ulatuks nende eelarvekulu 2026. aastal 0,3 %ni SKPst.
- (15) Komisjoni arvutuste kohaselt suurenesid Iirimaa netokulud 2025. aastal 6,7 % ning 2024. ja 2025. aastal kumulatiivselt 15 %. Netokulude kasv 2025. aastal on üle nõukogu poolt 2025. aasta jaanuaris soovitatud maksimaalse kasvumäära, kusjuures aastane kõrvalekalle on pisut üle 0,3 % SKPst. 2024. ja 2025. aasta peale kokku jääb netokulude kumulatiivne kasvumäär alla soovitatud maksimaalse kasvumäära. Samal ajal, nagu märgitud, oli 2025. aasta eelarvepositsioon ülejäägis ja valitsemissektori võlg alla 60 % SKPst.

¹¹ See kajastab olukorda komisjoni 2026. aasta kevadprognoosi kuupäeva seisuga (4. mai 2026).

- (16) Komisjoni arvutuste kohaselt peaksid Iirimaa netokulud 2026. aastal suurenema 6,1 % ning 2025. ja 2026. aastal kumulatiivselt 13,2 %. Prognoositud netokulude kasv 2026. aastal on alla nõukogu poolt 2026. aasta märtsis soovitatud maksimaalse kasvumäära. 2025. ja 2026. aasta peale kokku jääb prognoositud netokulude kumulatiivne kasvumäär samuti alla soovitatud maksimaalse kasvumäära.
- (17) Iirimaa valitsemissektori tulude sõltuvus välisomandis olevate hargmaiste ettevõtete maksustamisest ohustab jätkuvalt riigi rahanduse stabiilsust. Erakordselt suur äriühingu tulumaksust saadav tulu pärineb suhteliselt vähestelt farmaatsia- ja IKT-sektori suurettevõtetelt ning suur osa tuludest on hinnanguliselt erakorralised, st on suuremad, kui võib eeldada riigisisese majandustegevuse põhjal. Seetõttu võivad äriühingu tulumaksust saadavat tulu tugevalt mõjutada rahvusvahelised arengud, näiteks muutused ülemaailmses kaubanduses ja maksukeskkonnas. Äriühingu tulumaksuga seotud riske süvendavad äriühingu ja üksikisiku tulumaksu maksubaaside vahelised seosed, kuna välisomandis olevad hargmaised ettevõtted on ka peamised tööjõutulu ja sellest tulenevalt ka tulumaksutulu andjad. Eelarveriskide maandamiseks suunab Iirimaa osa oma erakorralistest tuludest Iirimaa tulevikufondi ning taristu-, kliima- ja loodusfondi, et luua eelarvepuhvrid. Suurem osa ülejäänud erakorralistest tuludest tuleb kulutada siiski vastavalt Iirimaa keskpika perioodi eelarve- ja struktuurikavale. Selleks et vähendada eelarve sõltuvust võimalikest ajutistest tuludest, oleks Iirimaale kasulik mitmekesistada oma eelarve tuluallikaid.

- (18) Pikaajalised riigi rahanduse jätkusuutlikkusega seotud riskid tervishoiusektoris püsivad. Hoolimata suhteliselt noorest ja tervest elanikkonnast on tervishoiukulutused Iirimaa endiselt ühed ELi suurimad. Struktuurne ebatõhusus, nagu süsteemi suur sõltuvus kulukast haiglaravist ja esmatasandi arstiabi piiratud kättesaadavus, ohustab riigi rahanduse jätkusuutlikkust. Seda süvendab vananeva elanikkonna kasvav nõudlussurve. Iirimaa rakendab tervishoius kulude piiramise meetmeid tootlikkuse ja säästude rakkerühma kaudu, kuid enamik tulemusi on seni olnud ajutised ega hoidnud ära tervishoiueelarve ületamist 2025. aastal. Lisaks on vaja poliitikameetmeid, et kiirendada üleminekut üldisele esmatasandi arstiabile ning samal ajal tegeleda taristupiirangute ja arstide nappusega. Iirimaa rakendab reforme tervishoiuteenuste detsentraliseerimiseks, kuid edusammud riikliku esmatasandi arstiabi saamise õiguse laiendamisel ja selle üldise kättesaadavuse parandamisel on olnud piiratud.
- (19) Jätkuvalt on oluline süstemaatiliselt, sisuliselt ja õigeaegselt kaasata kohalikke ja piirkondlikke omavalitsusi, sotsiaalpartnereid, kodanikuühiskonda ja muid asjaomaseid sidusrühmi, et tagada laialdane isevastutus liidu rahastamisvahendite edukaks rakendamiseks, sealhulgas Euroopa poolaasta kontekstis.

- (20) Euroopa Regionaalarengu Fondi (ERF), Õiglase Ülemineku Fondi (JTF) ja Euroopa Sotsiaalfond+ (ESF+) toetust hõlmavate ühtekuuluvuspoliitika programmide rakendamine edeneb Iirimaaal nii projektide väljavalimise kui ka maksete tegemise seisukohast ELi keskmisest kiiremini. Oluline on säilitada praegune hoog, maksimeerides samal ajal investeeringute mõju kohapeal. Iirimaa juba võtab oma ühtekuuluvuspoliitika programmide raames meetmeid konkurentsivõime ja majanduskasvu edendamiseks. Samal ajal peab Iirimaa kiirendama Õiglase Ülemineku Fondi rakendamist, kuna vahendid tuleb välja maksta 2026. aasta lõpuks. Esmatähtis on tagada, et uued investeeringud, mille Iirimaa pani paika ühtekuuluvuspoliitika fondide vahetamise käigus, eelkõige need, mis on seotud vahetamise määruses¹² kindlaks määratud viie prioriteediga, tehakse kiiresti ja tulemuslikult.
- (21) Iirimaa seisab silmitsi mitme väljakutsega, mis on seotud riigi majanduse tootlikkusega, ettevõtete rahastamise suurendamisega, piiratud otseste jaainvesteeringutega, sõltuvusega fossiilkütustest, suurte energiatarbijate kasvava nõudlusega, energiataristuga, energiatõhususega, kestliku ühistranspordiga ja elektrisõidukite laadimistaristu kättesaadavusega. Iirimaa seisab silmitsi ka probleemidega, mis on seotud kestlike põllumajandustavade rakendamisega, puudustega, mis mõjutavad vee kvaliteeti, veelekked ja reovee puhastamist, ning piiratud edusammudega ringsusnäitajate vallas, et säilitada omamaises majanduses materjaliväärtus. Lisaks seisab Iirimaa silmitsi probleemidega, mis on seotud kodutuse ning taskukohaste eluasemete ja sotsiaaleluruumidega, kohalike omavalitsuste piiratud suutlikkusega eluasemeprojekte ellu viia, samuti elamuehitussektoriga ning puuetega inimeste ja üksikvanemate tööturule lõimimise ja sotsiaalse kaasamisega.

¹² Euroopa Parlamendi ja nõukogu 18. septembri 2025. aasta määrus (EL) 2025/1914, millega muudetakse määrusi (EL) 2021/1058 ja (EL) 2021/1056 seoses erimeetmetega strateegiliste probleemide lahendamiseks vahetamise raames.

- (22) Iirimaa suure üldise tootlikkuse taga on peamiselt välismaised hargmaised ettevõtjad, samas kui kodumaiste ettevõtjate – peamiselt VKEde – tootlikkus jääb välismaistest hargmaistest ettevõtjatest ja ELi konkurentidest maha. Riigisisese innovatsioonisuutlikkuse tugevdamine on esmatähtis, et ehitada üles tasakaalustatum ja vastupidavam majandus, mis on eriti oluline muutuval üleilmsel maastikul. Avaliku sektori kulutused teadus- ja arendustegevusele on Iirimaa ühes ELi väikseimad (0,2 % SKPst (0,4 % kogurahvatulust*¹³)) ning erasektori teadus- ja arendustegevus on tugevalt koondunud välisomandis olevatesse ettevõtetesse, kusjuures kodumaised VKEd investeerivad liiga vähe. Maksukrediidid on endiselt peamine vahend avaliku sektori toetuse andmiseks erasektori teadus- ja arendustegevusele Iirimaa. Kuigi see on oluline vahend, vastaks teadusuuringute ja innovatsiooni suurem otsene rahastamine paremini Iirimaa VKEde vajadustele. Läbivaadatud riiklikus arengukavas ning hiljuti avaldatud konkurentsivõime ja tootlikkuse tegevuskavas on ette nähtud era- ja avaliku sektori teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni suurem rahastamine ja toetamine. Täielik ja õigeaegne rakendamine koos investeeringute pideva suurendamisega on aga Iirimaa innovatsioonisuutlikkuse suurendamisel otsustava tähtsusega.
- (23) Hoolimata sellest, et riskikapitaliinvesteeringud on üldiselt kooskõlas ELi keskmisega, on Iirimaa riskikapitalifondid Euroopa vastavate fondidega võrreldes üldiselt väiksemad, millega kaasnevad ka väiksemad tehingumahud ja märkimisväärne omakapitali kaudu rahastamise puudujääk Iirimaa ettevõtete puhul, kes soovivad kasvada. Selle kasvulõhe kõrvaldamine on esmatähtis, et vältida suure kasvupotentsiaaliga ettevõtete äraolimist ja edendada riigisisest kasvu. Kuigi riigi toetatud algatused on olnud investeeringute kaasamisel idu- ja kasvufirmadesse mõnevõrra edukad, on institutsionaalsete investorite poolne omakapitali kaudu rahastamine piiratud. Institutsionaalsete investorite, eelkõige pensionifondide riskikapitalis ja erakapitalis osalemise edendamine võib aidata kaasata kapitali ja suurendada investeeringuid uuenduslikesse ettevõtetesse ning toetada nende kasvu.

¹³ Muudetud kogurahvatulu* ei hõlma globaliseerumise mõju ja kajastab Iirimaa elanike sissetulekustandardeid täpsemalt kui SKP.

- (24) Iirimaa on jaeinvestorite otsene osalemine kapitaliturgudel üks ELi tagasihoidlikumaid. See on suuresti tingitud traditsiooniliste säästuvahendite, näiteks pangahoiuste, kindlustustoodete ja pensionivarade tugevast eelistamisest. Lisaks on investeeringuid takistanud ebasoodne maksustamiskord ning sihtotstarbelise säästu- ja investeerimiskonto puudumine. Viimasel ajal on hoogustunud poliitilised jõupingutused, et julgustada kodumajapidamisi kapitaliturgudel aktiivsemalt osalema. Suuremate otseste jaeinvesteeringute hõlbustamise toel saavad kodumajapidamised laiendada oma investeerimisvõimalusi ja suunata oma säästud tootlikesse investeeringutesse, toetades lõppkokkuvõttes majanduskasvu ja innovatsiooni.
- (25) Sõltuvus fossiilkütustest on endiselt märkimisväärne. Iirimaa on võtnud kohustuse saavutada ambitsioonikad heite vähendamise eesmärgid, kehtestanud süsinikueelarved ja sektoripõhised heite ülemmäärad, pannes paika selged vähendamistrajektoolid sektorite kaupa. See tuleb saavutada eelkõige taastuvenergia kasutuselevõtu märkimisväärse suurendamise kaudu. Kuigi taastuvate energiaallikate osakaal summaarses energia lõpptarbimises on suurenenud, ei püsi Iirimaa graafikus, et saavutada riiklik eesmärk vähendada 2030. aastaks heidet võrreldes 2018. aasta tasemega 51 %. Energiaallikate jaotuses oli endiselt suurim osakaal fossiilkütustel, kusjuures maagaasi arvele jäi 2024. aastal ligikaudu kolmandik kogu energiavarustusest, kusjuures suur osa maagaasist imporditakse. Seega peab Iirimaa taastuvate energiaallikate potentsiaali veelgi paremini ära kasutama. Ühtlustatud planeerimis- ja loaraamistiku, näiteks III taastuvenergia direktiivis kindlaks määratud elementide rakendamine aitaks hõlbustada edasist kasutuselevõttu. Süsinikumaks soodustab süsinikuheite vähendamist kogu majanduses ja annab saastajatele selge hinnasignaali, kuid mittesihipäraste ja püsivate fossiilkütuste toetuste olemasolu nõrgendab neid hinnasignaale. Seetõttu on vaja täiendavaid poliitikameetmeid, et veelgi soodustada fossiilkütustest sõltuvuse vähendamist.

- (26) Elektrivõrgu suured rahuldamata investeerimisvajadused takistavad kliimaeesmärkide saavutamist. Suurem sisenõudlus elektrienergia järele koos muutliku taastuvelektri tootmise üha suurema osakaalu lõimimisega suurendab vajadust parema energiataristu järele, eelkõige ülekande, jaotuse ja salvestuse vallas. Võimsuse piiratud kättesaadavusest tingitud piirangumäära ja võrgupiirangute suurenemine piirab taastuvelektri voogu, suurendab heidet ja tõstab elektri hindu. See nõuab ajakohastatud ja laiendatud võrgutaristut ning suuremaid jõupingutusi elektrisüsteemi mittefossiilkütustel põhineva paindlikkuse parandamiseks, et kanda energia tootmisest tõhusalt üle tarbimiskeskustesse. Kuigi võrgu laiendamiseks ja ajakohastamiseks on eraldatud märkimisväärsed rahalisi vahendeid, tuleb investeeringud veel ellu viia. Arukate arvestite paigaldamine jõudis olulise verstapostini: ligikaudu 80 %-l kodumajapidamistest on nüüd juurdepääs reaalajas tarbimisandmetele, kuid tuleb parandada nende andmete kättesaadavust ja veelgi julgustada tarbijaid paindlikkusturul aktiivselt osalema, sealhulgas tarbimiskaja meetmete kaudu.

- (27) Ehitussektori heide suurenes 2024. aastal 4,9 %, mis oli osaliselt tingitud energiamahukast hoonefondist ning sõltuvusest fossiilkütustel põhinevast ruumi- ja veeküttest, mis rõhutab vajadust vähendada energianõudluse süsinikuheidet. Kuigi moderniseerimise tempo on aasta-aastalt kiirenenud, ei ole see siiski piisav moderniseerimisstrateegias seatud eesmärkide saavutamiseks. Täiendavat toetust eravalduses olevate eluruumide moderniseerimiseks võiks samuti paremini suunata, keskendudes üürnikele, sotsiaaleluruumidele või kortermajadele või halvimate energiatõhususnäitajatega hoonetele. Täiendavad jõupingutused kaugkütte potentsiaali ärakasutamiseks võimaldaksid ka kütte süsinikuheidet kulutõhusalt vähendada. Üldkasutatavate hoonete arvele jääb märkimisväärne osa mitteeluhoonete energiatarbimisest, kuid nende energiatõhusust on püütud parandada, eelkõige mitme avaliku sektori Pathfinder'i projekti abil. Esialgsed järeldused osutavad, et nii energiatõhususe kui ka heite üldise vähendamise vallas on tehtud märkimisväärsed edusamme ja parendusi. Seega on 2030. aasta eesmärkide saavutamiseks oluline järjepidevalt ära kasutada avaliku sektori hoonete energiatõhusaks renoveerimise käigus saadud kogemusi.

- (28) Suurte energiatarbijate arvele jääb jätkuvalt märkimisväärne osa energianõudlusest. Andmekeskuste puhul mõõdetud elektritarbimine suurenes aastatel 2023–2024 ja moodustas viiendiku Iirimaa elektritarbimisest. Prognoositakse, et see võib sektori jätkuva laienemise tõttu suurened. Iirimaa kommunaalteenuste reguleerimise komisjon avaldas 2025. aasta detsembris lõpliku liitumispoliitika uute andmekeskuste ühendamiseks elektrivõrku. Selleks peavad andmekeskused pakkuma juhitavat kohapealset või kohalikku tootmist või salvestamist, mis on võrdne nende maksimaalse impordivõimsusega. Lisaks tuleb Iirimaa kuueaastase rakendusperioodi jooksul katta 80 % nende aastasest nõudlusest uute täiendavate taastuvenergiaprojektidega. Kuigi see on oluline samm, püsib fossiilkütustest sõltuvuse oht, millega tuleks tegeleda. Ülejäänud osa aastasest nõudlusest võidakse katta fossiilkütustest energia tootmisega, mis takistaks energiasüsteemi süsinikuheite vähendamist. Lisaks võib kuueaastane rakendusperiood aidata kaasa fossiilkütustest energia tootmise märkimisväärsele suurenemisele lühikeses perspektiivis, mis seab ohtu 2030. aasta heite vähendamise eesmärgi saavutamise. Selle täiendav tagamine, et suurte energiatarbijate ruumiline planeerimine on seotud taastuvate energiaallikate kättesaadavuse ja võrgupiirangutega, eelkõige LEAPi strateegias kindlaks määratud meetmete rakendamise kaudu, aitaks vältida mõningaid lisaühendusega seotud probleeme.

- (29) Iirimaal tuleb liikuvuse kestlikumaks muutmiseks teha täiendavaid investeeringuid integreeritumasse ühistranspordivõrku, kuna see võib vähendada ummikuid linnades, parandada tööjõu liikuvust ja toetada kestlikku majanduskasvu. Ühenduvuse parandamine maa- ja linnapiirkondade vahel vähendaks sõltuvust autodest, parandaks juurdepääsu teenustele maapiirkondades ja muudaks majandusarengu kaasavamaks, tagades samal ajal, et kõik piirkonnad saavad kasu üleminekust vähese süsinikuheitega majandusele. Täiendavad heiteta raudteeühendused on juurdepääsetavuse parandamise ja süsinikuheite vähendamise seisukohast väga olulised. Maanteetranspordi süsinikuheite vähendamiseks kutsutakse Iirimaad üles kiirendama elektrisõidukite laadimistaristu väljaarendamist nii sõiduautode kui ka veokite jaoks. See aitaks kiirendada ka elektrisõidukite kasutuselevõttu. Elektrisõidukite laadimistaristu tihedus on endiselt piiratud, sealhulgas maapiirkondades. Lisaks on TEN-T teedevõrgu laadimistaristus endiselt märkimisväärsed puudusi võrreldes alternatiivkütuste taristu määrukses sätestatud 2030. aasta eesmärkidega.
- (30) Iirimaal on probleeme üleminekul kestlikumale põllumajandussektorile. Sektori kasvuhoonegaaside heidet saaks veelgi väheneda, et tagada vastavus riigi ja ELi eesmärkidele. Kuigi kliimameetmete tegevuskavas on seatud eesmärk vähendada heidet 2030. aastaks 25 %, näitavad esialgsed andmed, et heide on alates 2018. aastast vähenenud vaid õige pisut, ja seega tuleks võtta täiendavaid poliitikameetmeid. Lisaks võiks täiendavalt käsitleda põllumajandusest pärinevate toitainete äravoolu, mis mõjutab veekogude kvaliteeti. Iirimaa keskkonnakaitseameti andmetel oli ajavahemikku 2019–2024 hõlmavas viimases hindamisvoorus ligikaudu poolte pinnaveekogude ökoloogiline seisund mitterahuldav. Kuigi nende probleemide lahendamiseks on võetud olulisi meetmeid, võib edasiste poliitikameetmete ja tavade väljatöötamine aidata samal ajal vähendada kasvuhoonegaaside heidet ja toitainete kadu.

- (31) Ajakohastatud riikliku arengukavaga on ette nähtud märkimisväärsed investeeringud veetaristusse. Esmatähtis on tagada õigeaegne rakendamine ja tulemuslik elluviimine, et kõrvaldada püsivad struktuursed puudused. Reovee puhastamisel on jätkuvalt probleeme töökindluse ja keskkonnatoimega, kuna vananev taristu ja piiratud puhastusvõimsus takistavad edusamme normide saavutamisel. Hoolimata olukorra paranemisest on lekkemäär endiselt üks ELi kõrgemaid, mis rõhutab vajadust ambitsioonikamate jõupingutuste järele. Sektori seavad täiendava surve alla veel elanikkonna kasv, sektoriülesed arenguvajadused ja kliimamuutustega seotud probleemid. Käimasolevad taristuprojektid peaksid edusammudele kaasa aitama, kuid nende elluviimine on endiselt keskse tähtsusega, et muuta rahaliste vahendite kättesaadavus käegakatsutavateks edusammudeks. Hoolimata selgest õigusraamistikust ei ole veel edenenud liigse veekasutusega seotud majandusmeetmete rakendamine. Liigse veekasutuse piiramise meetmete rakendamise tagamine stimuleeriks säästvat veekasutust ning toetaks stabiilseid ja vastupidavaid veevarustusteenuseid.

- (32) Kuigi Iirimaa on kehtestanud ringmajanduse poliitikaraamistik, on ringmajandusele üleminekul tehtud edusammud olnud tagasihoidlikud ja piirdunud peamiselt jäätmehierarhia madalamate tasanditega; see rõhutab vajadust ambitsioonikamate ja kogu süsteemi hõlmavate meetmete järele. Materjalide ringkasutuse määr ja olmejäätmete ringlussevõtu määr on mõlemad alla ELi keskmise. Ka pakendite ringlussevõtt on ELi 2025. aasta eesmärkide saavutamisel graafikust maas. Jäätmete üldiselt suureneb, kuid käitlus keskendub endiselt jäätmete kõrvaldamisele ja energia taaskasutamise protsessidele, nagu põletamine ja prügilasse ladestamine, kusjuures märkimisväärne osa käitlemisest toimub välismaal. Sarnaseid mustreid on täheldatud ehitus- ja lammutusjäätmete puhul, mis on Iirimaa suurim jäätmevoog ja on viimase kümne aasta jooksul kahekordistunud. Riikliku arengukava valdkondlikest vahenditest on eraldatud kuni 600 miljonit eurot ringmajandusega seotud programmidele ning kehtestatud on riiklik eesmärk suurendada materjalide ringkasutuse määra, kuid kindlad edusammud sõltuvad suurematest poliitilistest ambitsioonidest, suurematest investeeringutest, eelkõige riigisisese ringlussevõtu suutlikkuse, ja sektoriülesest rakendamisest, sealhulgas keskendumisest ehitus- ja lammutusjäätmetele. Uute majandushoobade väljatöötamine ja olemasolevate, kuid piiratud meetmete tugevdamine võib aidata stiimuleid jäätmehierarhias veelgi rohkem nihutada.
- (33) Võttes arvesse inimkapitali olulist rolli liidu konkurentsivõime ja strateegilise autonoomia edendamisel, soovitas nõukogu 2026. aastal liikmesriikidel võtta meetmeid, et kiiresti käsitleda oskuste, hariduse ja koolituse vallas inimkapitaliga seotud struktuurseid probleeme, mis pärssivad konkurentsivõimet. Iirimaaale adresseeritud 2026. aasta riigipõhised soovitusel võivad aidata rakendada nõukogu soovitusi inimkapitali kohta liidus.

- (34) Kodutuse vähendamiseks ja väiksema sissetulekuga rühmade kaitsmiseks, kes ei suuda eraüüriturul konkureerida, tuleb pakkuda rohkem sotsiaaleluruume. Taskukohaste ja sotsiaaleluruumide ehitamine on hoogustumas, kuid jääb endiselt praegustest eesmärkidest ja nõudlusest kaugele maha, nagu näitavad ligikaudu 61 500 ootenimekirjas olevat leibkonda ja veel 66 047 leibkonda, keda toetatakse eluasemetoetuse ja üürimajutuse kavade, ning 5 706 leibkonda, keda toetatakse muude üürimaksete toetusekavade kaudu. Sotsiaaleluruumidesse on tehtud märkimisväärsed investeeringuid. Ehituses on aga endiselt tarneraskusi. Samal ajal piiravad sotsiaaleluruumide pakkumise kasvu ka probleemid, mis on seotud kohalike omavalitsuste suutlikkuse, ressursside ja finantsplaneerimisega, samuti tunnustatud eluasemepakkujate rahalise jätkusuutlikkuse ja stabiilsusega. Kodutus on viimase viie aasta jooksul kahekordistunud, erakorralises majutuses elab rekordiliselt 17 500 inimest, kellest rohkem kui 5 500 on lapsed. Praegused kodutuse ennetamise kavad on andnud tagasihoidlikke tulemusi ega ole suutnud seda kasvu peatada.
- (35) Eluasemehindade kiire kasv viimase kümne aasta jooksul muutis eluasemed nii ostjate kui ka üürnike jaoks üha vähem taskukohaseks. Taskukohaste eluasemete nappus mõjutab lüües konkurentsivõimet, kuna see piirab ettevõtete, eelkõige VKEde suutlikkust meelitada ligi kvalifitseeritud töötajaid, avaldades survet palkadele. Uute eluruumide ehitamine on hoogustumas, kuid ei suuda veel kaugeltki rahuldada eluasemevajadusi. See rõhutab vajadust jätkata meetmete võtmist, et kõrvaldada elamuehitussektori arengut piiravad tegurid. Nende tegurite hulka kuuluvad ebapiisav juurdepääs sellisele taristule nagu transport ja kommunaalteenused, maa ebapiisav kättesaadavus, planeerimisega seotud ebakindlus, ebapiisavad rahastamisvõimalused, ehitustöötajate nappus ja kehv tootlikkus ehitussektoris.

- (36) Kohalikud omavalitsused on peamised riikliku planeerimisraamistiku rakendajad ja neil on pädevus mitmes sektoris, sealhulgas elamumajanduses ja planeerimises. Piiratud ressursid, haldussuutlikkus ja rahastamine on põhjustanud viivitusi taristuinvesteeringutes ja poliitika rakendamisel ning pärssinud selliste teenuste osutamist, mis võivad mõjutada eluasemeprojekte. See rõhutab vajadust tugevdada kohalike omavalitsuste suutlikkust, näiteks võimaldades pikemaajalist finantsplaneerimist, et suurendada kohalikku suutlikkust viia eluasemeprojekte ellu territoriaalselt.
- (37) Iirimaa tööturg on jätkuvalt tugev ja töötuse määr madal, kuid endiselt on väljakutseks saavutada kaasav majanduskasv, millest saavad kasu kõik elanikkonnarühmad. Iirimaal on puuetega inimeste tööhõivelõhe jätkuvalt ELi keskmisest oluliselt suurem ja nende vaesusrisk on märkimisväärselt kõrgem. Hoolduskohustused ja ebapiisav sotsiaalteenuste kättesaadavus on endiselt peamised takistused üksikvanemate sisenemisel tööturule, kusjuures üksikvanemad seisavad samuti silmitsi ebaproportsionaalselt suure vaesusriskiga. Samal ajal püsib olulistes sektorites oskuste nappus ja tööturu vajadustele mittevastavus, mis rõhutab vajadust suurendada mitteaktiivsete inimeste teavitamist ja nende oskuste täiendamist. Oskustesse investeerimine peaks edendama ebasoodsas olukorras olevate rühmade, sealhulgas puuetega inimeste, üksikvanemate, romade ja *traveller*'ide suuremat sotsiaalset kaasatust ning aitama neil vaesusest väljuda.
- (38) Arvestades euroala liikmesriikide majanduse tihedat seotust ning nende ühist panust majandus- ja rahaliidu toimimisse, soovitas nõukogu 2026. aastal euroala liikmesriikidel võtta meetmeid, sealhulgas oma taaste- ja vastupidavuskavade kaudu, et rakendada 2026. aasta soovitus euroala majanduspoliitika kohta. Iirimaal aitab soovitus 1 rakendada esimest, teist ja kolmandat euroala soovitus, soovitus 2 neljandat euroala soovitus, soovitus 3 seitsmendat ja üheteistkümnendat euroala soovitus, soovitus 4 seitsmendat euroala soovitus ja soovitus 6 viiendat euroala soovitus,

SOOVITAB Iirimaal võtta 2026. ja 2027. aastal järgmisi meetmeid.

1. Pidada kinni nõukogu poolt 10. märtsil 2026 soovitatud netokulude maksimaalsetest kasvumääradest. Suurendada kooskõlas Euroopa Ülemkogu 19. märtsi 2026. aasta järelduste punktiga 53 üldisi kaitse- ja julgeolekukulutusi ja -valmidust, tagades samal ajal võla jätkusuutlikkuse ja kulutuste tõhususe ning kohandades järk-järgult eelarvet, et säilitada struktuurselt suuremad kaitsekulutused. Tagada, et energiahindade tõusu mõju leevendamiseks võetud meetmed on ajutised, suunatud vähekaitstud leibkondade kaitsmisele või energiamahukate ettevõtete vajaduste rahuldamisele, säilitavad stiimulid energiasäästuks ning et nende eelarvekulud on kooskõlas ELi eelarveraamistiku kohaste kohustustega. Laiendada maksubaasi, et vähendada riske, mis on seotud Iirimaa maksutulu suure kontsentreerumisega. Jätkata jõupingutusi kulutõhususe meetmete rakendamiseks tervishoiusüsteemis, kiirendades samal ajal üleminekut üldisele ja kättesaadavale esmatasandi tervishoiule.
2. Tagada taaste- ja vastupidavusrahastu raames rakendatavate reformide ja investeeringute järjepidevus. Säilitada ühtekuuluvuspoliitika programmide rakendamise hoog, tuginedes vajaduse korral ühtekuuluvuspoliitika raamistiku vahehindamise kontekstis kokkulepitud vahendite strateegilistele prioriteetidele ümberjaotamisele ja paindlikkusele.
3. Tagada avaliku sektori teadus- ja arendustegevuse investeeringute ning ettevõtete teadus- ja arendustegevuse investeeringute toetuse tulemuslik ja püsiv suurendamine ning keskenduda kodumaiste ettevõtete tootlikkuse suurendamise meetmete, sealhulgas otseste rahastamisvahendite usaldusväärsele ja õigeaegsele rakendamisele. Laiendada kasvufirmade rahastamisallikaid, hõlbustades institutsionaalsete investorite osalemist riskikapitalis ja erakapitalis. Võimaldada kodumajapidamistel teha kapitaliturgudel suuremaid otseseid jaeinvesteeringuid.

4. Vähendada üldist sõltuvust fossiilkütustest. Kiirendada taastuvate energiaallikate kasutuselevõttu, sealhulgas ühtlustatud loaraamistiku kaudu. Kõrvaldada allesjäänud regulatiivsed tõkked mittefossiilse paindlikkuse teelt. Kiirendada võrgutaristu ajakohastamist ja laiendamist. Tugevdada tarbimiskaja. Rakendada sihipäraseid meetmeid, millega edendatakse erahoonete energiatõhusust, ja jätkata jõupingutusi üldkasutatavate hoonete energiatõhususe parandamisel. Investeerida rohkem kaugküttelahendustesse, et kasutada ära kütte süsinikuheite vähendamise potentsiaali. Tagada, et suurte energiatarbijate ühendamine elektrivõrku käib käsikäes täiendava taastuenergia võimsuse ja süsteemi paindlikkusega. Suurendada investeeringuid kestlikku transporti, võttes arvesse piirkondlikke erinevusi, ning kiirendada heiteta sõidukite üldkasutatava laadimistaristu väljaarendamist.
5. Stimuleerida veelgi kestlikku põllumajanduspoliitikat ja -tavasid, mis vähendavad toitainete kadu ja heidet. Tagada investeeringute tegemine veetaristusse, et parandada reovee puhastamist ja vähendada leket, ning rakendada meetmeid liigse veekasutuse piiramiseks. Suurendada investeeringuid ringmajandusse, et parandada riigisisest ringlussevõtu suutlikkust, ning arendada edasi majandushoobasid, millega välditakse jäätmeteket ning suurendatakse korduskasutatud, taastoodetud ja ringlussevõetud materjali sisaldust.

6. Suurendada veelgi taskukohaste eluasemete ja sotsiaaleluruumide pakkumist, ennetades ja vähendades samal ajal haavatavate rühmade eluasemeturult tõrjutust. Jätkata elamuehitussektori suutlikkuse piirangute kõrvaldamist, parandades juurdepääsu taristule, maa majandamist ja planeerimist, rahastamistingimusi, tööjõu pakkumist ja ehitusmeetodeid. Suurendada kohalike omavalitsuste suutlikkust viia ellu eluasemeprojekte. Tugevdada ebasoodsas olukorras olevate rühmade tööturule lõimimist ja sotsiaalset kaasamist, tehes paremini suunatud teavitustegevust ja pakkudes täiendõpet ning parandades sotsiaalteenuste osutamist ja nende kättesaadavust.

Brüssel,

*Nõukogu nimel
eesistuja*
